

การสร้างเครือข่ายแรงงานไทยเชื้อสายมลายูในร้านต้มยำ ประเทศมาเลเซีย

The Creation of Malay-Thai Labor Networks in Tom Yum Restaurants, Malaysia

สุทธิพร บุญมาก
Suttiporn Bunmak

ABSTRACT

There are many irregular Malay-Thai workers from lower southern Thailand working in Tom Yum restaurants all over Malaysia. These workers have been sourced by Malay-Thai entrepreneurs because the migrant networks have created migration connections between Thailand and Malaysia. This paper explains the migrant networks created by Malay-Thai workers in Malaysia drawing on examples based on six months from November 2008 to April 2009 of ethnographic fieldwork in Tom Yum restaurants in Kuala Lumpur. In recent years, the flow of irregular Malay-Thai migrant workers has become more complex in Malaysia and has expanded into lower southern Thailand through the social historical perspectives of the Tom Yum businesses. Migrant networks link migrant workers from Thailand to Malaysia by social ties in a variety of social relationship forms such as families, friends and neighbors in their hometown as well as through social ties with their workmates in the workplace. These ties are utilized to link workers with the Malay-Thai restaurant owners in Malaysia. The creation of migrant networks was important in various stages of the migration process among irregular Malay-Thai workers in Malaysia.

Keywords: migration, migrant network, irregular migrant workers, Malaysia

บทคัดย่อ

แรงงานไทยเชื้อสายมลายูจำนวนมากจากในพื้นที่ชายแดนภาคใต้เดินทางเข้าไปทำงานในร้านต้มยำในประเทศมาเลเซียอย่างผิดกฎหมาย ทั้งนี้

เนื่องจากแรงงานไทยเชื้อสายมลายูนี้มีเครือข่ายการย้ายถิ่นที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศไทย-มาเลเซียที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูเป็นจำนวนมาก บทความนี้จะอธิบายการสร้างเครือข่ายแรงงานไทยเชื้อสายมลายูในร้านต้มยำ โดยใช้ข้อมูล

วิจัยภาคสนามชาติพันธุ์วรรณนา (ethnographic fieldwork) ในกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เป็นเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2551 ถึงเดือนเมษายน 2552 การวิจัยครั้งนี้พบว่า การสร้างเครือข่ายแรงงานไทยเชื้อสายมลายูมีความซับซ้อนในมิติทางประวัติศาสตร์สังคมระหว่างคนไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นผู้ประกอบการร้านต้มยำ เครือญาติ เพื่อนร่วมงาน และแรงงานไทยเชื้อสายมลายู ก่อนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ และระหว่างกระบวนการย้ายถิ่นภายในประเทศมาเลเซีย การสร้างเครือข่ายการย้ายถิ่นนี้มีคุณค่าต่อกระบวนการย้ายถิ่นแรงงานระหว่างประเทศอย่างผิดกฎหมายของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูในประเทศมาเลเซีย

คำสำคัญ: การย้ายถิ่น เครือข่ายการย้ายถิ่น แรงงานผิดกฎหมาย มาเลเซีย

บทนำ

ร้านต้มยำเป็นประเด็นร้อนใน พ.ศ. 2549 สมัย พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากมีผู้กล่าวถึง “ต้มยำกึ่งมาเลย์” เป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุนการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ “ต้มยำกึ่งมาเลย์” คือ ธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศมาเลเซีย หรือที่เรียกว่าร้านต้มยำเป็นร้านอาหารที่ถูกเพ่งเล็งและจับตามองว่าเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในประเทศไทยในครั้งนั้น โดยมีคนไทยเชื้อสายมลายูที่ได้รับสัญชาติมาเลเซียเป็นผู้ประกอบการร้านต้มยำซึ่งเป็นธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กหรือธุรกิจครอบครัวในประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันในประเทศมาเลเซียมีร้านต้มยำประมาณ 5,000 ร้าน และมีแรงงานไทยเชื้อสายมลายูเข้าไปทำงานในธุรกิจนี้ประมาณ 100,000 ถึง 150,000 คน (ชิดชนก, 2551) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าธุรกิจร้านต้มยำในประเทศมาเลเซียถือเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการย้ายถิ่นที่สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนไทยเชื้อสายมลายูในประเทศมาเลเซียและแรงงานไทยเชื้อสายมลายูจาก

จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย ร้านต้มยำเป็นธุรกิจที่สร้างความต้องการแรงงานไทยเชื้อสายมลายู และเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยเชื้อสายมลายูในการดำเนินธุรกิจร้านอาหารไทยในประเทศมาเลเซีย

เครือข่ายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศในธุรกิจร้านต้มยำเปรียบเสมือนใยแมงมุมที่มีการถักทอเชื่อมโยงระหว่างกันและกัน และยังมีกรขยายวงกว้างออกไปอีกเรื่อยๆทำให้เกิดความสัมพันธ์และโครงสร้างของเครือข่ายอย่างกว้างขวางในประเทศมาเลเซียโดยเครือข่ายการย้ายถิ่นนี้มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย ทั้งก่อนการย้ายถิ่น ระหว่างการย้ายถิ่น และภายหลังการย้ายถิ่น แต่การวิจัยเกี่ยวกับการย้ายถิ่นระหว่างประเทศของแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศที่ผ่านมายังไม่มีการอธิบายว่าเครือข่ายการย้ายถิ่นที่ช่วยเหลือในการจัดการย้ายถิ่นระหว่างประเทศมีการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร (Klanarong, 2005; Muhamed & Chantavanich, 2001; สุชาติดา, 2529) บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการสร้างเครือข่ายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศไทย-มาเลเซียของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่ทำงานในร้านต้มยำในประเทศมาเลเซียรวมถึงประวัติศาสตร์ทางสังคมของธุรกิจร้านต้มยำที่เป็นหัวใจของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการย้ายถิ่น

ปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของแรงงานระหว่างประเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากมีจำนวนผู้ย้ายถิ่นมากขึ้น มีแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์การย้ายถิ่นแรงงานระหว่างประเทศ (international labour migration) จำนวนมากทั้งในระดับมหภาค (macro level) ที่ให้ความสำคัญกับตัวแปรเชิงโครงสร้างของสังคม และวัฒนธรรมของทั้งประเทศต้นทาง (origin country) และประเทศปลายทาง

(destination country) ระดับจุลภาค (micro level) ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยในระดับปัจเจกบุคคล (individual) และครัวเรือน (household) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น และมีนักคิดที่พยายามเชื่อมโยงปัจจัยระดับมหภาคเข้ากับปัจจัยระดับจุลภาคเป็นระดับกลาง (meso level) เพื่อพยายามทำความเข้าใจปรากฏการณ์การย้ายถิ่นที่ดียิ่งขึ้นต่อสาเหตุของการย้ายถิ่นที่มีอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอทฤษฎีหลักของการวิเคราะห์การย้ายถิ่น 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ กลุ่มทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ และแนวคิดด้วยเครือข่ายการย้ายถิ่น (Massey et al., 1998)

1. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ (Neo-Classical Economic Theory) เป็นการวิเคราะห์ในระดัมหภาค แบบแผนการย้ายถิ่น และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นอธิบายตามทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกใหม่ เกี่ยวกับดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ นักวิชาการกลุ่มนี้มักจะอ้างถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ความยากจน การขาดแคลนที่ดิน การมีประชากรจำนวนมากในประเทศต้นทาง และปัจจัยดึงดูด ได้แก่ โอกาสในการมีงาน ค่าจ้างแรงงาน ความทันสมัยของประเทศปลายทาง นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างและความไม่สมดุลในเงื่อนไขการทำงาน และค่าจ้างระหว่างประเทศ ผลของความไม่เท่าเทียมของค่าจ้างแรงงานส่วนเกินของประเทศต้นทางจะเคลื่อนย้ายไปสู่ประเทศปลายทางที่มีค่าจ้างที่สูงกว่าหรือมีแรงงานไม่เพียงพอ ผู้ย้ายถิ่นแต่ละคนจะทำการตัดสินใจเลือกว่าจะย้ายไปประเทศใดขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ในตลาดแรงงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของค่าจ้างในระยะยาวและก่อให้เกิดดุลยภาพทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต้นทาง และประเทศปลายทาง การวิเคราะห์ระดัมหภาคของเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่มีความสำคัญต่อการอธิบายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ แต่สาเหตุของการ

ย้ายถิ่นระหว่างประเทศไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องของความแตกต่างด้านค่าจ้างแรงงาน และเศรษฐกิจระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยทางสังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อกระแสการย้ายถิ่นระหว่างประเทศอีกด้วย

2. กลุ่มทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ (New Economic Theory) เป็นการวิเคราะห์ในระดัจุลภาค พฤติกรรม และกระบวนการตัดสินใจย้ายถิ่นซึ่งอธิบายตามทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่มองว่าการย้ายถิ่นระหว่างประเทศมีความซับซ้อนมากกว่าตัวแปรเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยนำปัจจัยทางสังคมมาร่วมอธิบายกับปัจจัยทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน การตัดสินใจย้ายถิ่นเป็นผลมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนที่พยายามลดหรือกระจายความเสี่ยงของรายได้ โดยอาศัยการย้ายถิ่นของสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครัวเรือนเป็นแหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน การตัดสินใจย้ายถิ่นจึงไม่ใช่เรื่องปัจเจกบุคคลแต่เป็นการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในครัวเรือน ความต้องการรายได้เพื่อนำมาพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครอบครัวอาจจะเป็นสิ่งที่สำคัญของสมาชิกในครัวเรือนที่ย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศ หน่วยในการวิเคราะห์ระดับครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญในการอธิบายสาเหตุของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศทั้งนี้การวิเคราะห์การย้ายถิ่นระหว่างประเทศจึงต้องพิจารณาในมิติของครัวเรือนร่วมด้วย แต่แนวคิดนี้ถูกการวิพากษ์วิจารณ์ว่าได้ละเลยมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสาเหตุของการย้ายถิ่น

3. แนวคิดด้วยเครือข่ายการย้ายถิ่น (Migrant Network) เป็นการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การย้ายถิ่นระดับกลางถึงแม้ว่าตัวแปรเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยพื้นฐานของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศแต่เครือข่ายการย้ายถิ่นก็เป็นปัจจัยที่มีสำคัญต่อการย้ายถิ่นเป็นอย่างยิ่ง แนวคิดเครือข่ายการย้ายถิ่นถูกสร้างขึ้น เพื่ออธิบายการมีกระแสนของการย้ายถิ่นของประเทศต้นทาง และประเทศปลายทางแห่งใดแห่งหนึ่งที่สูง ซึ่งแสดงถึงมีการเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในประเทศปลายทางกับครัวเรือน และชุมชนที่อยู่ในประเทศต้นทาง เครือข่ายการย้ายถิ่นนี้จึงเป็นตัวแปรหลักในการเชื่อมโยงกระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศต้นทางกับประเทศปลายทางเข้าด้วยกัน

เครือข่ายการย้ายถิ่นถือว่าเป็นหัวใจในการศึกษาการย้ายถิ่นฐาน เครือข่ายการย้ายถิ่นเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างความสัมพันธ์ปัจเจกบุคคลกับโครงสร้างสังคม ดังนั้นการวิเคราะห์ตามแนวคิดด้วยเครือข่ายการย้ายถิ่นจึงเป็นการวิเคราะห์ระดับกลางที่เป็นความพยายามเชื่อมโยงการอธิบายในระดับปัจเจกบุคคลที่เป็นระดับจุลภาคเข้ากับปัจจัยทางโครงสร้างทางสังคมที่เป็นระดับมหภาค โดยแนวคิดวิเคราะห์ระดับกลางนี้จะเน้นที่บทบาทของผู้กระทำการเข้าถึงทรัพยากร เช่น ข้อมูลข่าวสาร อำนาจ และทุน

ในการศึกษาการย้ายถิ่น เครือข่ายการย้ายถิ่นหมายถึง ชุดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal ties) ที่เชื่อมโยงผู้ย้ายถิ่น (migrants) อดีตผู้ย้ายถิ่น (former migrants) และผู้ที่ไม่ได้ย้ายถิ่น (non-migrants) ในถิ่นต้นทาง และถิ่นปลายทาง ผ่านความสัมพันธ์ของเครือญาติ (kinship) เพื่อน (friendship) และจิตวิญญาณความเป็นคนถิ่นกำเนิดเดียวกัน (community origin) (Massey et al., 1998, p. 42) กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมภายในครัวเรือน ญาติ เพื่อน หมู่บ้าน และคนร่วมชาติของผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในถิ่นปลายทางที่เชื่อมโยงสายใยระหว่างบุคคลจากถิ่นปลายทางเข้ากับถิ่นต้นทางของผู้ย้ายถิ่น หรือเป็นการเชื่อมโยงสายใยของอดีตผู้ย้ายถิ่นจากถิ่นต้นทางเข้าสู่ถิ่นปลายทางของพวกเขาที่เคยมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่น ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาศัยความเชื่อมั่นระหว่างบุคคลภายในเครือข่ายการย้ายถิ่น

สายสัมพันธ์ภายในเครือข่ายการย้ายถิ่นสามารถจำแนกรูปแบบของการเชื่อมโยง เป็น 2 ประเภท คือ ความสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น และแบบผิวเผิน ความสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น (strong ties) หมายถึง ความ

สัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวทางสายโลหิต ได้แก่ พี่น้อง พ่อแม่ และญาติ เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์แบบผิวเผิน (weak ties) หมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวทางสายโลหิต ได้แก่ เพื่อน และ ชาวบ้านในชุมชน เป็นต้น ทั้งสองสายสัมพันธ์เปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงในเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมในระบบสังคมระหว่างสมาชิกในเครือข่ายการย้ายถิ่น

ในการวิจัยครั้งนี้ “เครือข่ายแรงงานไทยเชื้อสายมลายู” ก็คือสายใยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่เข้าไปทำงานในร้านต้มยำ คนไทยเชื้อสายมลายูที่เคยเป็นแรงงานในร้านต้มยำคนไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นผู้ประกอบการร้านต้มยำและคนไทยเชื้อสายมลายูที่ไม่เคยย้ายถิ่นไปทำงานในประเทศมาเลเซีย ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และประเทศมาเลเซีย เข้าด้วยกัน โดยผ่านความสัมพันธ์ในฐานะความเป็นเครือญาติ ความเป็นเพื่อน และความเป็นคนไทยเชื้อสายมลายูด้วยกัน ความสัมพันธ์นี้เชื่อมโยงเข้าสู่การย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานในร้านต้มยำที่ประเทศมาเลเซียของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (ethnographic fieldwork) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นพลวัตด้วยพื้นฐานการเข้าใจมนุษย์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ (Gubrium & Holstein, 1997) การใช้ข้อมูลภาคสนามชาติพันธุ์วรรณาช่วยให้เข้าถึงประสบการณ์จริงของมนุษย์และสังคม เนื่องจากเป็นกระบวนการวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมจากมุมมองการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล อย่างไรก็ตามวิธี

การเก็บข้อมูลอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นก็มีข้อจำกัด ดังนั้นการใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายจึงอาจจะช่วยลดข้อจำกัดเหล่านั้นลงได้ (Fetterman, 1998; Berg, 2004) การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในเขตที่เป็นศูนย์กลางของร้านต้มยำที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ระหว่างการเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลในพื้นที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ เนื่องจากกรุงกัวลาลัมเปอร์มีระยะทางห่างไกลจากชายแดนไทย-มาเลเซีย ทำให้มีกระบวนการย้ายถิ่นที่ซับซ้อนกว่าการย้ายถิ่นข้ามแดนภายในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ระยะทางที่ห่างไกลจากชายแดนนี้ทำให้เครือข่ายสังคมแรงงานมีบทบาทความสำคัญยิ่งขึ้น เนื่องจากแรงงานไม่สามารถเดินทางเข้าไปเยี่ยมกลับได้เหมือนการย้ายถิ่นบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย นอกจากนี้ กรุงกัวลาลัมเปอร์ยังมีร้านต้มยำเป็นจำนวนมากกว่าที่รัฐอื่นๆ (ชิดชนก, 2551)

เนื่องจากแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่เข้าไปทำงานในร้านต้มยำในประเทศมาเลเซียไม่มีความแน่ชัดว่าประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร และอยู่ที่ไหน ผู้วิจัยจึงอาศัยเทคนิควิธีการค้นหาผู้ให้ข้อมูลหลักแบบลูกโซ่ (snowball technique) เนื่องจากมีความยุ่งยากในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการอื่นๆ (Sarantakos, 2005) จากนั้นเมื่อจบสิ้นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลจะถูกถามเพื่อให้แนะนำผู้ให้ข้อมูลคนอื่นๆ แต่ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นแรงงานไทยเชื้อสายมลายูของการวิจัยครั้งนี้ต้องมีคุณลักษณะ 5 ประการ เพื่อเป็นการคัดสรรผู้ให้ข้อมูล กล่าวคือ อาศัยและทำงานในประเทศมาเลเซียอย่างน้อยหนึ่งปี เนื่องจากผู้วิจัยต้องการคัดแยกผู้ย้ายถิ่นตามฤดูกาลที่มีลักษณะการย้ายถิ่นช่วงสั้นๆ และระยะเวลาหนึ่งปีเป็นเกณฑ์ที่สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตของแรงงานย้ายถิ่นภายในรอบปี มีภูมิลำเนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ

ประเทศไทย ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา เป็นคนไทยเชื้อสายมลายูที่พูดภาษามลายูถิ่น กำลังทำงานในร้านต้มยำที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ และเป็นแรงงานย้ายถิ่นที่ผิดกฎหมายไม่มีใบอนุญาตทำงานและ/หรือเอกสารการเข้าประเทศมาเลเซีย เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้ที่มีความซับซ้อนของการย้ายถิ่นมากกว่าแรงงานที่เข้าเมืองอย่างถูกต้องกฎหมาย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นแรงงานในร้านต้มยำ จำนวน 60 คน และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ประกอบการร้านต้มยำของผู้ให้ข้อมูลหลัก 8 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นคนไทยเชื้อสายมลายูในประเทศมาเลเซีย 5 คน และคนมาเลเซียเชื้อสายมลายู 3 คน เพื่อตรวจสอบข้อมูล และขยาดประเด็นจากผู้ให้ข้อมูลหลัก นอกเหนือจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยยังได้สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นประจำในที่พักของแรงงาน รวมถึงนอกสถานที่หลังเลิกงาน เช่น การเล่นเกม ดูละคร ดูการแข่งขันฟุตบอล การเล่นฟุตบอลและการสนทนาในร้านน้ำชา เป็นต้น ประกอบกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เนื่องจากผู้วิจัยเป็นลูกค้าประจำของร้านต้มยำที่ผู้ให้ข้อมูลทำงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และบันทึกการสังเกต รวมทั้งบันทึกภาคสนามประจำวันของผู้วิจัยด้วยลายลักษณ์อักษร มาจัดเรียงหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหา และให้รหัสความหมายตามหมวดหมู่ เพื่อการจัดกลุ่มความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบทั้งนี้มีการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากบริบทต่างๆ เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ประวัติศาสตร์สังคมของร้านต้มยำในประเทศมาเลเซีย

ปัจจุบันกรุงกัวลาลัมเปอร์มีร้านต้มยำเป็น

จำนวนมากโดยเฉพาะที่กัมปงตานี (นามแฝงของหมู่บ้านแห่งนี้) ร้านต้มยำแห่งแรกของกัวลาลัมเปอร์เปิดกิจการเมื่อประมาณสี่ทศวรรษที่ผ่านมาคือราวทศวรรษ 1970 โดยนายฮาหมัด (นามแฝง) ซึ่งเป็นคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามแต่ไม่ได้มีเชื้อสายมลายูปุศุภภาษาไทยถิ่นใต้ในชีวิตประจำวัน ย้ายถิ่นจากอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศมาเลเซียด้วยปัญหาทางการเงิน นายฮาหมัดและครอบครัวตัดสินใจเปิดกิจการร้านอาหารเพื่อขายอาหารไทยรวมทั้งต้มยำ ซึ่งเป็นธุรกิจของครอบครัวที่มีแรงงานเป็นสมาชิกในครอบครัว เปิดทำการเวลา 17.00 ถึง 02.00 น. ถึงแม้ว่านายฮาหมัดได้สำเร็จการศึกษาในระดับสูง แต่ตัดสินใจเปิดกิจการร้านอาหารเนื่องจากเห็นว่าใช้เงินทุนไม่มาก มีความเสี่ยงน้อยและไม่ได้ใช้ทักษะความรู้มาก ซึ่งในเวลานั้นยังไม่มีกิจการร้านอาหารไทยในกรุงกัวลาลัมเปอร์ คนมาเลเซียยังไม่รู้จักอาหารไทยรวมทั้งต้มยำ อาหารไทยมีความแตกต่างจากอาหารพื้นเมืองมาเลย์ซึ่งเป็นอาหารที่ทำสำเร็จและเย็น แต่อาหารไทยของร้านนายฮาหมัดเป็นอาหารตามสั่งที่ปรุงและบริการตามความต้องการของลูกค้า โดยเฉพาะเมนูต้มยำ เป็นที่นิยมของคนมาเลเซียมุสลิมเป็นอย่างมาก

ร้านอาหารของนายฮาหมัดประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในปีแรก ทำให้เขาชักชวนพี่น้องและญาติจากประเทศไทยให้ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในร้านอาหารดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้ขยายกิจการ และเปิดร้านอาหารเพิ่มขึ้น ภายหลังจากที่ญาติพี่น้องทำงานเพียงแค่หนึ่งปี พวกเขาก็สามารถเปิดกิจการร้านอาหารเป็นของตัวเองซึ่งเป็นการดำเนินรอยตามธุรกิจของนายฮาหมัด นอกจากญาติพี่น้องของนายฮาหมัดแล้วเพื่อนของนายฮาหมัดที่ทำงานในร้าน 2 คนซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายมลายูก็ได้เปิดร้านต้มยำเช่นกัน เพื่อนของนายฮาหมัดทั้ง 2 คนมีความแตกต่างจากนายฮาหมัดและญาติซึ่งเป็นคนไทยมุสลิมที่พูดภาษาไทยถิ่นใต้ แต่กลุ่มเพื่อนของนายฮาหมัดเป็นคนไทยเชื้อสายมลายูที่พูดภาษามลายูถิ่นใต้ในชีวิตประจำวัน จึงกล่าว

ได้ว่าร้านต้มยำในกรุงกัวลาลัมเปอร์ร้านแรกดำเนินการโดยคนไทยมุสลิม และธุรกิจนี้ขยายวงผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมของนายฮาหมัด 2 ประเภทคือ ร้านของคนไทยมุสลิมที่เป็นกลุ่มเครือญาติของนายฮาหมัด และร้านของคนไทยเชื้อสายมลายูของกลุ่มเพื่อนนายฮาหมัด ถึงแม้ว่าเจ้าของร้านต้มยำในประเทศมาเลเซียเป็นคนไทยเหมือนกัน แต่ทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างทางภาษาในชีวิตประจำวัน รวมถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ในปัจจุบันมีร้านต้มยำเป็นจำนวนมากทั่วประเทศมาเลเซีย ส่วนใหญ่มีคนไทยเชื้อสายมลายูเป็นผู้ประกอบการ

เมื่อมีผู้ประกอบการเปิดร้านต้มยำจำนวนมากในประเทศมาเลเซีย เจ้าของร้านจึงนิยมจ้างลูกจ้างที่มีภาษาพูดจากุมิลิเนาเดียวกันกับนายจ้าง แรงงานย้ายถิ่นจากจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากเข้าไปทำงานในธุรกิจร้านต้มยำ นอกจากนี้อดีตลูกจ้างนิยมเปิดกิจการเป็นของตัวเองเมื่อมีเงินทุนและประสบการณ์เพียงพอจากการเป็นลูกจ้างในธุรกิจนี้ แต่แรงงานไทยเชื้อสายมลายูมีความได้เปรียบทางภาษาเนื่องจากสามารถพูดภาษามลายูถิ่นปาตานี (Patani Malay dialect) ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับภาษามลายูกลางที่ใช้ในประเทศมาเลเซีย จึงทำให้สามารถเปิดกิจการของตนเองได้ง่ายกว่าคนไทยมุสลิม ในปัจจุบันมีร้านต้มยำโดยทั่วไปในประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นธุรกิจของคนไทยเชื้อสายมลายู และคนไทยมุสลิม รวมทั้งร้านต้มยำของคนมาเลเซียที่จ้างแรงงานไทยเชื้อสายมลายูจากการประมาณการพบว่ามีจำนวนร้านต้มยำในประเทศมาเลเซียถึง 5,000 ร้าน และมีแรงงานจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ 100,000 ถึง 150,000 คน (ชิตชนก, 2551) ทั้งนี้ยังมีการจัดตั้งสมาคมร้านต้มยำซึ่งเป็นสมาคมของผู้ประกอบการร้านต้มยำ โดยนายมูตา(นามแฝง) ซึ่งเป็นเพื่อนของนายฮาหมัดที่เป็นคนไทยเชื้อสายมลายูคนแรกที่เปิดกิจการร้านต้มยำเป็นผู้ก่อตั้งสมาคม สมาชิกชมรมเป็นคนไทยเชื้อสายมลายูและเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซียอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ปัจจุบันสมาคมนี้มีสมาชิก 500 คน

2. การสร้างเครือข่ายการย้ายถิ่นของแรงงานไทยเชื้อสายมลายู

การวิจัยเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าแรงงานไทยที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียมีเครือข่ายการย้ายถิ่นในประเทศมาเลเซียที่ช่วยในการจัดการย้ายถิ่น (สุชาดา, 2529; Muhamed & Chantavanich, 2001; Klanarong, 2005) แต่การวิจัยที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดและยังไม่ช่วยให้เข้าใจว่าเครือข่ายการย้ายถิ่นมีการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไรต่อแรงงานย้ายถิ่นระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย การวิจัยครั้งนี้จะอธิบายปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการสร้างเครือข่ายการย้ายถิ่น เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศของคนไทยเชื้อสายมลายูที่ทำงานในร้านต้มยำในประเทศมาเลเซีย

การทำงานในร้านต้มยำไม่สามารถตัดขาดจากเครือข่ายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย เครือข่ายการย้ายถิ่นนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างประเทศไทย-มาเลเซียระหว่างแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่ทำงานในร้านต้มยำ กับผู้ประกอบการร้านต้มยำการย้ายถิ่นระหว่างประเทศเพื่อเข้าไปทำงานในกัวลาลัมเปอร์ ไม่ได้เป็นสิ่งที่กระทำได้ง่าย หากไม่มีเครือข่ายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศผู้ย้ายถิ่นระหว่างประเทศจึงสามารถเลือกได้ว่าจะตัดสินใจอยู่ในหมู่บ้านหรือย้ายถิ่นไปเพื่อทำงานในร้านต้มยำ การมีเครือข่ายการย้ายถิ่นจึงเป็นอำนาจในการควบคุมและโอกาสในการใช้ประโยชน์ของคนไทยเชื้อสายมลายูกับการย้ายถิ่นระหว่างประเทศเนื่องจากในพื้นที่นี้ไม่มีธุรกิจเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน และนายหน้าแรงงาน การมีเครือข่ายการย้ายถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าของคนไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การเดินทางไปทำงานในประเทศมาเลเซียของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูทุกคนต้องข้ามชายแดนไทย-มาเลเซียโดยอาศัยเครือข่ายการย้ายถิ่นของพวกเขาในหมู่บ้าน โดยพวกเขาได้งานก่อนที่จะข้ามชายแดนเข้าไปทำงาน

ความสัมพันธ์ทางสังคมในการเชื่อมต่อเครือข่ายมีทั้งสายความสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้นและผิวเผินระหว่าง สมาชิกในครอบครัว และความสัมพันธ์ภายนอกอื่นๆ กล่าวคือ สายสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานย้ายถิ่นกับบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัว หรือ เครือญาติ เช่น พ่อแม่ พี่น้อง สามิภรรยา และหลาน ส่วนการเชื่อมโยงแบบผิวเผิน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว เช่น เพื่อนในวัยเรียน คนในหมู่บ้าน นายจ้าง ลูกค้า และเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายการย้ายถิ่นในร้านต้มยำนี้อาศัยทั้งที่เป็นความสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้น และแบบผิวเผิน เพื่อย้ายถิ่นจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเข้าไปทำงานในร้านต้มยำในประเทศมาเลเซีย

2.1 เครือข่ายการย้ายถิ่น และครอบครัว

สมาชิกในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของแรงงานย้ายถิ่นมากกว่าความสัมพันธ์ประเภทอื่นๆ ความสัมพันธ์ในครอบครัวรวมถึงคู่ ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่าง สามิภรรยา พี่ชายกับน้องชาย พี่สาวกับน้องสาว พี่ชายกับน้องสาว พี่สาวกับน้องชาย และลุงป้ากับหลาน

บุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวนี้เป็นบุคคลแรกที่จะได้รับการชักชวนหรือความช่วยเหลือให้เข้าไปทำงานในร้านต้มยำในประเทศมาเลเซีย เมื่อมีความต้องการแรงงานจากผู้ประกอบการร้านอาหารพวกเขาจะได้รับการติดต่อผ่านทางเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่จากประเทศมาเลเซีย หรือความสัมพันธ์ตัวต่อตัวเพื่อทาบทามให้ข้ามชายแดนไปทำงานด้วยกัน แรงงานย้ายถิ่นครั้งแรกเข้าสู่กระบวนการย้ายถิ่นด้วยการได้รับความช่วยเหลือจากเครือข่ายสมาชิกในครอบครัว เมื่อแรงงานย้ายถิ่นครั้งแรกเดินทางถึงประเทศมาเลเซียจะได้รับการต้อนรับจากสมาชิกภายในเครือข่ายของญาติที่ทำงานในร้านอาหารนั้น นอกจากนี้ แรงงานย้ายถิ่นครั้งแรกจะสร้างเครือข่ายใหม่ของตนเองในประเทศมาเลเซียเช่นกัน

ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงในครอบครัวไม่จำกัดเฉพาะสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน แต่ยังรวมถึงครอบครัวขยาย และเครือญาติ แรงงานย้ายถิ่นถูกคาดหวังในการให้ความช่วยเหลือเครือญาติอื่นๆ เช่น หลาน และลูกพี่ลูกน้อง แต่เครือญาติจะได้รับการชักชวนหรือความช่วยเหลือให้ข้ามชายแดนไปทำงานในร้านต้มยำ เมื่อแรงงานย้ายถิ่นไม่มีสมาชิกในครอบครัวเข้าสู่ตลาดแรงงานในร้านต้มยำ การให้ความช่วยเหลือในการย้ายถิ่นของเครือญาติจะขยายวงกว้างออกไปเมื่อสมาชิกในครอบครัวของพวกเขาเข้าสู่กระบวนการย้ายถิ่นครั้งแรกหมดแล้ว นอกจากนี้เครือญาตินั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะบุคคลที่อาศัยอยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ยังรวมถึงญาติที่อาศัยอยู่ต่างหมู่บ้าน เนื่องจากการแต่งงานของคนไทยเชื้อสายมลายูไม่ได้จำกัดเฉพาะภายในชุมชนเดียวกัน ความเป็นเครือญาติจากการแต่งงานของสองครอบครัวนั้นอาจอยู่ภายนอกหมู่บ้านถิ่นกำเนิดที่ย้ายเข้าไปตั้งถิ่นฐานใหม่ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายการย้ายถิ่นสามารถขยายวงกว้างจากหมู่บ้านหนึ่งไปสู่อีกหมู่บ้านหนึ่งผ่านการแต่งงาน ทำให้หมู่บ้านที่ไม่เคยมีแรงงานย้ายถิ่นที่ทำงานในร้านต้มยำสามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายการย้ายถิ่นในประเทศไทย

2.2 เครือข่ายการย้ายถิ่น และเพื่อน

เครือข่ายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศไทย-มาเลเซียไม่ได้จำกัดเฉพาะความสัมพันธ์ในครอบครัวและญาติ แต่ยังมีความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นๆ ที่เชื่อมต่อผ่านบุคคลในเครือข่าย กลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์ที่อ่อนกว่าครอบครัวและญาติแต่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือใช้เป็นโอกาสในการย้ายถิ่นข้ามชายแดนเช่นกัน ถ้าบุคคลที่ปรารถนาจะข้ามแดนไปทำงานในร้านต้มยำ แม้ว่าไม่มีสมาชิกในครอบครัวหรือญาติที่ทำงานในประเทศไทย แต่มีเพื่อนสนิทสมัยเรียนในหมู่บ้านและผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นมีความน่าเชื่อถือก็ได้รับความช่วยเหลือในการข้ามชายแดนไปทำงานในประเทศไทย เมื่อบุคคลผู้นั้นขอร้องเพื่อนก่อนกับ

เพื่อนที่เป็นแรงงานย้ายถิ่น ประกอบกับร้านต้มยำในประเทศไทยมาเลเซียมีความต้องการแรงงานซึ่งจะทำให้ช่วยหางานให้เพื่อนได้ เพื่อนของแรงงานย้ายถิ่นนี้ส่วนใหญ่มาจากถิ่นกำเนิดเดียวกัน และเติบโตมาด้วยกันในชุมชน แรงงานย้ายถิ่นจึงมักมีอายุใกล้เคียงกัน และมีเพศสภาพ (gender) เดียวกัน

เมื่อแรงงานย้ายถิ่นเดินทางกลับภูมิลำเนาในวันหยุดประจำปี จะมีโอกาสในการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานที่ประเทศไทยมาเลเซียกับเพื่อนในชุมชนซึ่งเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย ถ้าเพื่อนมีความปรารถนาที่จะเข้าไปทำงานในประเทศไทย สำหรับแรงงานย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์มากพอจะสามารถจัดการ และให้ความช่วยเหลือเพื่อนผู้ที่ยังไม่เคยย้ายถิ่นข้ามแดน แรงงานผู้ย้ายถิ่นที่ให้ความช่วยเหลือผู้ย้ายถิ่นครั้งแรกนั้นถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ เนื่องจากต้องรับผิดชอบผู้ย้ายถิ่นครั้งแรกซึ่งอาจโดนตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจับระหว่างกระบวนการย้ายถิ่น และต้องรับผิดชอบต่อนายจ้างหรือเพื่อนร่วมงานในประเทศไทยที่ผู้ย้ายถิ่นครั้งแรกเข้าไปทำงาน ถ้าผู้ย้ายถิ่นครั้งแรกเป็นบุคคลที่ไม่ปรารถนาของเพื่อนร่วมงานและนายจ้าง ทั้งนี้จำนวนผู้ย้ายถิ่นระหว่างประเทศครั้งแรกโดยการใช้อุปกรณ์ผ่านความสัมพันธ์จากเพื่อนจึงมีจำนวนไม่มากนัก แต่การใช้เครือข่ายผ่านเพื่อนที่มีเพศสภาพเดียวกันจะนิยมใช้ในการย้ายถิ่นภายในประเทศไทยมาเลเซีย ภายหลังจากย้ายถิ่นครั้งแรกเพื่อเป็นการเปลี่ยนสถานที่ทำงานในประเทศไทย เมื่อแรงงานย้ายถิ่นมีประสบการณ์เพียงพอในประเทศไทย จะใช้เครือข่ายผ่านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเก่าและเพื่อนใหม่ที่ได้ชักชวนความสัมพันธ์ผ่านเพื่อนสู่เพื่อนหรืออุปนิสัยสัมพันธ์ทางสังคมผ่านกิจกรรมทางสังคมในประเทศไทยมาเลเซียช่วยเหลือเพื่อย้ายถิ่นจากร้านอาหารหนึ่งไปสู่อีกร้านหนึ่งทั้งภายในรัฐและต่างประเทศมาเลเซีย

2.3 เครือข่ายการย้ายถิ่น และคนร่วมหมู่บ้าน

คนไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านชนบทจะมี

ความรู้จักคุ้นเคยกับเพื่อนร่วมหมู่บ้านเดียวกัน ครอบครัวที่มีสมาชิกเปิดกิจการร้านต้มยำในประเทศมาเลเซียเมื่อมีความต้องการแรงงานเพื่อเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย คนร่วมหมู่บ้านที่เป็นญาติของเจ้าของร้านอาหาร หรือเจ้าของร้านอาหารเองจะติดต่อทาบทามผู้ที่ไม่เคยย้ายถิ่นข้ามชายแดน เพื่อชักชวนและเสนอตำแหน่งงานที่ว่างให้คนในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเด็กหนุ่มสาวที่โสด และไม่ได้เรียนหนังสือให้เข้าไปทำงานร้านต้มยำในตำแหน่งคนล้างจานหรือพนักงานเสิร์ฟซึ่งเป็นตำแหน่งงานของแรงงานย้ายถิ่นครั้งแรก มีจำนวนน้อยที่เป็นแรงงานย้ายถิ่นครั้งแรกที่มีอายุแต่มีประสบการณ์การเป็นพ่อครัวแม่ครัวในเมืองไทยมาก่อน การทาบทามให้ความช่วยเหลือเพื่อการย้ายถิ่นระหว่างประเทศนี้อาจเกิดจากเจ้าของร้านต้มยำโดยตรงหรือผ่านเครือข่ายในชุมชนถิ่นกำเนิดเป็นผู้ชักชวน

ผู้ประกอบการร้านต้มยำย้ายถิ่นในประเทศมาเลเซียที่มีครอบครัว และญาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อมีความต้องการแรงงาน เครือข่ายในหมู่บ้านจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นผู้ที่สรรหาและทาบทามเด็กที่ว่างงานในชุมชนตามความต้องการของผู้ประกอบการร้านอาหาร และจะเลือกเด็กหนุ่มสาวที่มีความน่าเชื่อถือเคารพเชื่อฟังมีความประพฤติดีเพื่อให้ง่ายในการควบคุม ทั้งนี้จะไม่ติดต่อเด็กหนุ่มสาวโดยตรง แต่จะเข้าไปทาบทามจากพ่อแม่ของเด็กหนุ่มสาวก่อน เพื่อเป็นการรับรองความปลอดภัยกับผู้ย้ายถิ่นครั้งแรก แต่การตัดสินใจใญ่ๆนั้นขึ้นกับเด็กเป็นหลัก การให้ความช่วยเหลือระหว่างเด็กหนุ่มสาวกับคนร่วมหมู่บ้านนั้นมีความแตกต่างกันตามเพศสภาพของผู้ย้ายถิ่นครั้งแรก กล่าวคือ เด็กผู้ชายสามารถเข้าถึงและใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านคนร่วมหมู่บ้านโดยไม่จำกัดสถานภาพ และเพศสภาพว่าบุคคลนั้นเป็นใคร ผู้ปกครองของเด็กผู้ชายมิได้เป็นกังวลใดๆในกระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ แต่เด็กสาวที่เป็นโสดนั้นการให้ความช่วยเหลือและเข้าถึงเครือข่ายการย้ายถิ่นต้องผ่านบุคคลที่มีความน่าเชื่อ

ถือทางสถานภาพทางสังคมในชุมชน และขึ้นกับเพศสภาพของบุคคลนั้นซึ่งมีเพียงภรรยาเจ้าของร้านต้มยำเท่านั้นที่สามารถเจรจาต่อรองให้เด็กสาวโสดย้ายถิ่นข้ามชายแดนเข้ามาทำงานในประเทศมาเลเซียที่ไกลจากครอบครัว และหมู่บ้านได้

แรงงานย้ายถิ่นครั้งแรก และคนร่วมหมู่บ้านเดียวกัน โดยเฉพาะเจ้าของร้านต้มยำ และเครือข่ายญาติในหมู่บ้านสามารถให้ความช่วยเหลือแรงงานย้ายถิ่นที่ไม่มีสมาชิกในครอบครัวที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย เพื่อให้ข้ามชายแดนสู่กระบวนการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในร้านต้มยำ ซึ่งนำไปสู่การขยายวงเครือข่ายภายในครอบครัวต่อไป

ถ้าไม่มีสมาชิกในครอบครัว เพื่อน และคนในหมู่บ้านที่ทำงานในร้านต้มยำในประเทศมาเลเซีย ก็จะไม่มีความสามารถเข้าสู่กระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย ความเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างผู้ย้ายถิ่นครั้งแรกกับผู้ให้ความช่วยเหลือผู้ย้ายถิ่นนั้นไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นมาง่าย ๆ เนื่องจากการเข้าสู่กระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศมีภัยอันตราย และความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้ให้ความช่วยเหลือกับผู้ย้ายถิ่นครั้งแรก ความสัมพันธ์นี้จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นสมาชิกในครอบครัว และเครือข่าย ญาติ หรือบุคคลภายนอกครอบครัวที่มีความเชื่อมั่นต่อกันภายในชุมชนนั้นๆ

3. การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมภายในประเทศมาเลเซีย

ธุรกิจร้านต้มยำเป็นธุรกิจครอบครัวหรือธุรกิจขนาดเล็ก การสรรหาแรงงานอาศัยเครือข่ายของผู้ประกอบการและแรงงานด้วยกันอย่างไม่เป็นทางการ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตลาดแรงงานจึงพึ่งพาความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นหลัก แรงงานย้ายถิ่นในธุรกิจนี้ไม่มีโอกาสเข้าถึงการจ้างงานหากไม่มีเครือข่ายการย้ายถิ่นในประเทศมาเลเซียทั้งการย้ายถิ่นข้ามชายแดนครั้งแรก และการย้ายถิ่นภายในประเทศมาเลเซีย เครือข่ายการย้ายถิ่นจะขยายวงกว้างขึ้นเป็นใยแมงมุม

ขนาดใหญ่หลังจากแรงงานย้ายถิ่นเข้าสู่กระบวนการย้ายถิ่นในประเทศมาเลเซียแล้ว ทั้งนี้การมีสมาชิกในเครือข่ายเพิ่มขึ้นหมายถึงโอกาสในความสามารถในการจ้างงาน และการได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆที่จะเพิ่มขึ้นเช่นกัน

3.1 เครือข่ายการย้ายถิ่นในร้านต้มยำ

เมื่อแรงงานย้ายถิ่นครั้งแรกข้ามชายแดนไปทำงานในร้านต้มยำที่ประเทศมาเลเซียแล้ว จะมีเพื่อนใหม่ที่เป็นเพื่อนของเพื่อนในร้านต้มยำนั้น แรงงานย้ายถิ่นจะทำความรู้จักคุ้นเคยซึ่งกันและกันในร้านอาหารแม้จะไม่รู้จักกันมาก่อนหรือมีถิ่นกำเนิดที่ต่างกัน

เริ่มต้นจากการมีความสัมพันธ์แบบผิวเผินและเมื่อทำงานและใช้ชีวิตร่วมกันความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนที่เป็นแบบอ่อนแอผิวเผินก็จะมี ความเข้มแข็งจนกลายเป็นความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ที่อ่อนแอ (strong of weak ties) และพัฒนาสู่ความเป็นญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดกันเสมือนคนในครอบครัว (fictive kinship) ซึ่งจะดูแลกันเสมือนญาติพี่น้อง แรงงานย้ายถิ่นจะไม่ได้ทำงานที่ใดที่หนึ่งตลอดกาล แต่จะย้ายสถานที่ทำงานไปที่ใหม่หรือต่างประเทศ โดยเฉพาะวัยรุ่นผู้ชายที่ต้องการมีประสบการณ์ชีวิตใหม่ๆ ซึ่งมักจะย้ายที่ทำงานตามเครือข่ายเพื่อนไปที่แห่งใหม่ ทำให้เครือข่ายการย้ายถิ่นขยายวงกว้างขึ้นจากที่หนึ่งสู่อีกที่หนึ่ง แต่ยังคงติดต่อและมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายเก่าผ่านการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่และเวะเยี่ยมเครือข่ายเก่าเป็นประจำ รวมถึงแนะนำสมาชิกใหม่ให้สมาชิกเพื่อนเก่า ซึ่งเป็นการขยายวงเครือข่ายจากเพื่อนสู่เพื่อนในประเทศมาเลเซียด้วย เครือข่ายที่ขยายวงกว้างในประเทศมาเลเซียนี้เป็นเครือข่ายที่ขึ้นกับเพศสภาพเป็นหลัก กล่าวคือ แรงงานผู้ชายจะสร้างความสัมพันธ์และขยายเครือข่ายของผู้ชายเป็นหลัก เช่นเดียวกับแรงงานผู้หญิง และแรงงานกะเทย

3.2 เครือข่ายการย้ายถิ่น และการใช้เวลาว่าง

ระหว่างเลิกงานเวลา 02.00 น. จนถึงเวลานอนหลังจากการละหมาดในตอนเช้ามืด แรงงานย้ายถิ่นจะมีเวลาว่างในการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ ใน

ชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง โดยจะนิยมนัดพบกันเพื่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับแรงงานไทยเชื้อสายมลายูด้วยกัน แต่พื้นที่การใช้เวลาว่างของแรงงานนั้นมีความแตกต่างกันตามเพศสภาพ กล่าวคือ ผู้หญิงจะมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อนผู้หญิงด้วยกัน แรงงานผู้หญิงชอบนั่งดูละครไทยอ่านหนังสือนิยายสารคดีไทยและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ระหว่างกันในที่พัก เพื่อเป็นการพักผ่อนหลังเลิกงาน ในขณะที่แรงงานผู้ชายนิยมออกไปนั่งที่ร้านน้ำชาหลังเลิกงาน รวมถึงการเล่นฟุตบอล ในกรุงเทพมหานครมีการจัดการแข่งขันฟุตบอลประจำปีซึ่งเรียกว่า Tom Yum Cup และมีการจัดการแข่งขัน Tom Yum Soccer League เป็นประจำทุกสัปดาห์ แรงงานย้ายถิ่นในแต่ละร้านหรือกลุ่มเพื่อนจะส่งทีมเข้าแข่งขันเป็นจำนวนหลายทีม ไม่เฉพาะผู้เล่นฟุตบอล แต่ยังรวมถึงผู้เข้าร่วมชมการแข่งขันที่เป็นแรงงานไทยเชื้อสายมลายูด้วยกัน กิจกรรมนี้สามารถรวมแรงงานไทยเชื้อสายมลายูทั่วกรุงเทพมหานครจากร้านต่างๆ มาเข้าร่วมการแข่งขัน การจัดการกีฬาไม่ได้เป็นการสร้างความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็น การสร้างเครือข่ายระหว่างเพื่อนร่วมชาติเดียวกันและพัฒนาเครือข่ายแรงงานไทยเชื้อสายมลายูร่วมชาติเดียวกันอย่างต่อเนื่อง

พื้นที่ของการสร้างเครือข่ายการย้ายถิ่นผ่านการใช้เวลาว่างหลังเลิกงานของแรงงานนั้นมีความแตกต่างทางโอกาสตามเพศสภาพ กล่าวคือ พื้นที่การใช้เวลาว่างของผู้ชายอยู่ในพื้นที่สาธารณะ แต่พื้นที่การสร้างเครือข่ายของผู้หญิงจำกัดอยู่ภายในพื้นที่ส่วนบุคคล ทั้งนี้ทำให้ออกาสในการสร้างและขยายสมาชิกในเครือข่ายมีความแตกต่างกันตามเพศสภาพด้วยซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกของคนไทยเชื้อสายมลายูเพราะบรรทัดฐานทางสังคมในชุมชนมลายูในประเทศไทยเปิดโอกาสให้ผู้ชายมีอิสรภาพและเข้าถึงพื้นที่สาธารณะและจำกัดพื้นที่ของผู้หญิงเฉพาะในครอบครัวและละแวกบ้าน Lertrit (1992) พบว่า ผู้ชายในชุมชนนิยมออกไปนั่งดื่มน้ำชาในชุมชนตอนเช้าและเย็น แต่

ผู้หญิงนั้นนิยมจับกลุ่มสนทนากันภายในครอบครัว และเพื่อนบ้าน

3.3 เครือข่ายการย้ายถิ่น และการเดินทางข้ามชายแดน

แรงงานย้ายถิ่นผู้ที่ใช้วีซ่าทางสังคม (social visit visa) ผ่านหนังสือเดินทางในการข้ามแดนไปทำงาน โดยไม่ได้ทำใบอนุญาตทำงานนั้น มีระยะเวลา 30 วัน ทำให้แรงงานย้ายถิ่นจำเป็นต้องเดินทางกลับมายังชายแดนไทย-มาเลเซียทุกเดือน เพื่อไม่ให้วีซ่านี้หมดอายุ แต่มีแรงงานจำนวนมากที่ปล่อยให้วีซ่าดังกล่าวหมดอายุ และยังคงทำงานต่อในประเทศมาเลเซีย การเดินทางกลับจากกรุงกัวลาลัมเปอร์มาถึงด่านตรวจคนเข้าเมืองที่ชายแดนประเทศไทย-มาเลเซียนั้น ใช้เวลาประมาณ 6-9 ชั่วโมง ขึ้นกับเส้นทางการเดินทาง แรงงานย้ายถิ่นนิยมเดินทางด้วยรถสาธารณะ ได้แก่ รถไฟ รถโดยสารประจำทาง และรถตู้รับจ้าง การเดินทางกลับชายแดนไทย-มาเลเซียนี้มีโอกาสในการพบปะแรงงานไทยเชื้อสายมลายูระหว่างการเดินทาง โดยเฉพาะรถตู้รับจ้างที่รับเฉพาะแรงงานย้ายถิ่นในร้านต่างๆ ในเขตกรุงกัวลาลัมเปอร์และรัฐสลังงอร์ทำให้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนโทรศัพท์เคลื่อนที่ระหว่างกัน เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อนแรงงานย้ายถิ่นร่วมชาตินี้จะพัฒนาเป็นสมาชิกในเครือข่ายต่อไปซึ่งเป็นโอกาสในการใช้ประโยชน์จากสมาชิกเครือข่ายเช่นกัน

การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการย้ายถิ่นของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูนี้เชื่อมสายใยระหว่างประเทศไทย-มาเลเซียผ่านนายจ้างร้านต้มยำ และเครือข่ายพี่น้อง รวมถึงเพื่อนที่มีประสบการณ์ในการทำงานในประเทศมาเลเซียผู้ย้ายถิ่นครั้งแรกที่อยู่ในประเทศไทย เป็นการสร้างเครือข่ายการย้ายถิ่นครั้งแรกของเด็กหนุ่มสาว เมื่อผู้ย้ายถิ่นครั้งแรกเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศมาเลเซียแล้ว จะสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับแรงงานย้ายถิ่นด้วยตนเองและนำไปสู่การเป็นสมาชิกของเครือข่ายการย้ายถิ่น การขยายเครือ

ข่ายการย้ายถิ่นในประเทศมาเลเซียทำให้เกิดโอกาสในการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในประเทศมากยิ่งขึ้น แต่การสร้างและพัฒนาเครือข่ายในประเทศมาเลเซียขึ้นกับเพศสภาพของผู้ย้ายถิ่น (Bunmak, 2010) ความสามารถในการพัฒนาเครือข่ายและจำนวนการย้ายถิ่นภายในประเทศมาเลเซียก็ขึ้นกับเพศสภาพเช่นกัน เพราะผู้หญิงและผู้ชายมีโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ จากการวิจัย พบว่า ไม่มีหน่วยงานทั้งรัฐบาลไทย และเอกชนให้ความสำคัญต่อแรงงานคนไทยเชื้อสายมลายู แม้ว่ารัฐบาลไทยมีองค์การที่ดูแลแรงงานไทยในประเทศมาเลเซียที่สถานทูตไทยและอยู่ไม่ไกลจากกัมปงตันี แต่รัฐบาลไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับแรงงานไทยเชื้อสายมลายูเท่าที่ควร หน่วยงานรัฐบาลไทยยังคงให้ความสำคัญกับแรงงานไทยพุทธที่อยู่ในระบบแรงงานต่างประเทศมากกว่า ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกที่รัฐบาลไทยยังคงละเลยคนไทยเชื้อสายมลายูเช่นเดียวกับในประเทศไทย เนื่องจากเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมายประเทศมาเลเซีย และไม่ได้ขอความช่วยเหลือใดๆจากหน่วยงานรัฐบาลไทยในประเทศมาเลเซีย ผู้ประกอบการร้านต้มยำมีการรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมของคนจีนเพื่อสนับสนุนการค้าแรงงานธุรกิจ แต่เป็นการปกป้องสิทธิผลประโยชน์ของผู้ประกอบการมากกว่าแรงงานย้ายถิ่น ในกรณีที่แรงงานย้ายถิ่นถูกจับในข้อหาเป็นแรงงานที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ทางสมาคมจะเป็นผู้เจรจาต่อรองกับตำรวจและผู้ตรวจคนเข้าเมือง ผู้ประกอบการจะให้ความช่วยเหลือแรงงานเมื่อถูกจับกุม มีรายงานว่าสมาคมนี้มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับนักการเมืองไทยและมาเลเซีย ในช่วงการเลือกตั้งสมาคมจะให้การสนับสนุนแรงงานย้ายถิ่นเข้ามาเลือกตั้งกับฝ่ายของตนในประเทศไทย (สงขลาคูญ์, 2549) ในอดีตแรงงานย้ายถิ่นไทยเชื้อสายมลายูจำนวนมากได้รับความช่วยเหลือในการทำบัตรประจำตัวพลเมืองมาเลเซียผ่านการใช้เครือข่ายสมาคมต้มยำในช่วงที่รัฐบาล

ประเทศมาเลเซียต้องการเพิ่มจำนวนประชากรมุสลิมในประเทศ เพื่อรองรับอำนาจกับคนจีน และคนอินเดียในประเทศ รัฐบาลประเทศมาเลเซียจึงให้บัตรประจำตัวประชาชนกับแรงงานจากประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทยที่มีเชื้อสายมลายู

บทสรุป

การศึกษาเครือข่ายการย้ายถิ่นช่วยให้เกิดความเข้าใจการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซียในหลายมิติของประสบการณ์ผู้ย้ายถิ่นการสร้างเครือข่ายของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียมีประวัติศาสตร์สังคมที่ยาวนาน และขยายวงเครือข่ายไปทั่วประเทศมาเลเซีย รวมทั้งจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย การมีเครือข่ายแรงงานย้ายถิ่นระหว่างประเทศทำให้มีกระแสการย้ายถิ่นแรงงานของคนไทยเชื้อสายมลายูเป็นจำนวนมากเข้าสู่ตลาดแรงงานในธุรกิจร้านต้มยำของคนไทยเชื้อสายมลายูในประเทศมาเลเซียเนื่องจากเครือข่ายการย้ายถิ่นนี้ทำให้การตัดสินใจย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียง่ายขึ้น และช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการย้ายถิ่น เครือข่ายการย้ายถิ่นแรงงานไทยเชื้อสายมลายูจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยสามารถช่วยอธิบายปรากฏการณ์ และกระบวนการย้ายถิ่นระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้นจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในร้านต้มยำในประเทศมาเลเซียจำนวนมากและอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การมีเครือข่ายการย้ายถิ่นระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียทำให้รัฐบาลทั้งสองประเทศไม่สามารถควบคุมการย้ายถิ่นเข้าไปทำงานอย่างผิดกฎหมายของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเด็นที่รัฐบาลทั้งสองประเทศต้องหาวิธีการแก้ไขและจัดการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชิตชนก ราฮิมมูลา. (2551). *แนวทางการจัดสวัสดิการ การกำหนดค่าธรรมเนียมนที่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจให้แรงงานร้านอาหารไทยผันเข้าสู่ระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวของมาเลเซียอย่างถูกกฎหมาย*. การประชุมวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี วันที่ 5 กรกฎาคม 2551. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สงขลาทูเดย์. (2549). *แกะรอยต้มยำกุ้งเงินกลุ่มป่วนได้-พบสายสัมพันธ์ปีศาจการเมือง*. สืบค้นจาก <http://songklatoday.com/paper/12711>
- สุชาติ ทวีสิทธิ์. (2529). *การเคลื่อนย้ายแรงงานเชิงพื้นที่ของแรงงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปัตตานี* (วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- Berg, B. L. (2004). *Qualitative research methods for the social sciences*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Bunmak, S. (2010). Gender issues and transnational networks among Pattani migrant workers to Malaysia. *Proceedings of the Australian Women's and Gender's Studies Association 2010 Conference*, 30 June to 2 July 2010. Adelaide, University of South Australia.,
- Fetterman, D. M. (1998). *Ethnography: Step by step*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Gubrium, J. F., & Holstein, J. A. (1997). *The new language of qualitative method*. New York: Oxford University Press.
- Gurak, D. T., & Caces, F. (1992). Migration networks and the shaping of migration systems. In M. Kritz, L. L. Lim, & H. Zlotnik (Eds.), *International migration systems a global approach* (pp.316–321). Oxford: Clarendon Press.

- Klanarong, N. (2005). Labour migration of female in four Southern border provinces to Malaysia. *Thaksin University Journal*, 8(2), 1–11.
- Lertrit. S. (1992). *Extension of industry and its implication for the way of life of Thai-muslim women in Pattani*. Pattani: Prince of Songkla University, Pattani Campus.
- Massey, D., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1998). *Worlds in motion: Understanding international migration at the end of the millennium*. New York: Oxford University Press.
- Muhamed, K., & Chantavanich, S. (2001). Thai migrant workers in Malaysia. In S. Chantavanich, A. Germershausen, S. Laodumrongchai, J. Chotipanich, & S. Prachason (Eds.), *Thai migrant workers in East and Southeast Asia: The prospects of Thailand's migration policy in the light of the regional economic recession: Conditions in destination countries* (pp.119–128). Bangkok: Asian Research Center for Migration, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.
- Sarantakos, S. (2005). *Social research*. New York: Palgrave Macmillan.

TRANSLATED THAI REFERENCES

- Rahimmula, C. (2008). *Trends in welfare management for levy agreement to motivate illegal Thai restaurant labors to become Malaysian legal foreign labors*. Paper presented at the Research Conference 2008 Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, 5 July 2008. [in Thai]
- Songkhlathoday. (2006). *Tom Yam Kung group with massive political ties supports Southern violence*. Retrieved from <http://songklatoday.com/paper/12711>. [in Thai]
- Thaweessit, S. (1986). Geographical mobility of labour force in a Southern border province of Thailand (Unpublished master's thesis). Mahidol University, Nakhon Pathom. [in Thai]